דארל המונד, בחודש שעבר בתל אביב. מעריץ של גבעות

המתכון המושלם לגן שעשועים

טרגדיה בקהילה הובילה את דארל המונד להקדיש את חייו להקמת אלפי גני משחק. בביקור בתל אביב הוא מספר על היתרונות שטמונים בפציעות, ומגלה מדוע הכיכר הלוהטת בעיר היא בכל זאת מקום מצוין לילדים

נטע אחיטוב | צילום: תומר אפלבאום

••• זה הביקור הראשון של דארל המונד בתל אביב. הוא הגיע לכאן בחודש שעבר כיועץ לתוכנית Urban 95, הפועלת לשיפור ערים למען ילדים. המונד עומד בראש העמותה שייסד, KaBoom, שאחראית לבניית קרוב ל־3,000 גני שעשועים בארצות הברית — יותר מכל גורם בודד אחר במדינה. עם הגעתו סייר ברחובות העיר ובין השאר צעד בשדרות רוטשילד. לפתע עצר, והביט בארבעה ערסלים שנתלו במרכז השדרה. שתי אמהות ישבו שם על הרצפה המגודרת, והניקו את התינוקות שלהן. אב אחד ניענע את בתו בערסל. המונד שאל אם הם נהנים מהערסלים. הילדה הניפה שני אגודלים מעלה בהתלהבות. האב, שלא ידע מיהו המונד ומה מטרת ביקורו, אמר, בלי שנשאל, ש"העירייה מנסה להפוך את העיר ליותר ידידותית לילדים". המונד השיב ש"בהתבסס עליה (מצביע על בתו) זה דבר מדהים".

"זה היה רגע יפהפה", מסכם המונד בפגישתנו למחרת. "אבא מעורב בחיי בתו, שתי אמהות מקשקשות תוך שהן מניקות. מקסים". בהמשך אותו ערב הוא בא גם לכיכר הבימה. "היא נפלאה, אחת הטובות שנתקלתי בהן בעולם", הוא אמר, בלי לעצור לנוכח מבטי המשתאה. "ממרחק רואים המון עגלות במעגל ואז כש־מתקרבים מבינים שהגן שקוע באדמה והעגלות חונות על פני הקרקע. פתאום נגלו החול, השבילים מהעץ, הפרחים היפים, העצים. הכל שם הוא הזמנה לשחק, אין דבר שמאותת 'הישארו בחוץ', 'לא לגעת', זה מקום שמעודד יצירתיות. לראיה, בקושי ראיתי אנשים שקועים בסמארטפון שלהם או מבוגרים מודאגים מבטיחות הילדים. זה מדהים עוד יותר כי חוויות כאלה הולכות והופכות לנדירות היום. הפרויקט הזה הפתיע אותי, כי חשבתי שראיתי המון מקומות שנחשבים לגני השעשועים הטובים בעולם, וכיכר הבימה לא נופלת מהם. הקהילה כאן צריכה להיות גאה במקום הזה".

יש בכיכר דברים טובים — הקקטוסים והמוזיקה שבוקעת מהרמקולים — אבל יש בה חיסרון עצום, ענק, נורא ומכעיס. אין בה טיפת צל. זו כיכר קמצנית. אפשר להיות בה רק משעה חמש אחר הצהריים. הילדים שלי יודעים לעצום עיניים בכל פעם שאנחנו רק מתקרבים לכיכר שלא בשעות אחר הצהריים.

"לא כל דבר צריך להיות מתוכנן לכולם כל הזמן. נכון שזה לא אידיאלי שלא משתמשים במשהו כל הזמן, אבל בהחלט יש מקום למגוון כך שלא כל מקום יהיה תפוס בכל שעות היממה. מגוון מקומות עדיף על פא־רק אחד שישרת את כל צורכי התושבים. בתל אביב יש 474 גני שעשועים, 85 מהם מתוכננים לשימוש של ילדים בגילים 0-5, השאר לילדים בגילים 5-12. זה יחסית מגוון, גם אם יש מקום לשיפור".

הצלחתו של המונד והניסיון הארוך שלו בקשר שבין ילדות ועירוניות הפכו אותו לומחה עולמי בתחום, מה שמוביל עיריות, ארגונים וקרנות רבות להשתמש בשירותיו הייעוץ שלו. אחת מהקרנות הללו היא קרן ברנרד ון ליר, שמפעילה את מיזם Urban 95 ברחבי העולם וגם בתל אביב־יפו. "אם הייתם יכולים לראות את העיר מגובה 95 סנטימטר — גובהו הממוצע של פעוט בן 3 — מה הייתם משנים?" שואלים בקרן ברנרד ון ליר, ועונים בעזרת שלל הדרכים שמציע המונד.

אחד הידעדים של אורבן 95 הוא playfulness, עיסוק בדוד השימוש של ילדים במרחב העירוני באופן משחקי ופיתוח מיומנויות שונות באמצעות משחק. לרגל הביקור של המונד הקימה העירייה משחקייה זמנית ועצום מה בכיכר רבין. רצפה רכה הונחה שם ועליה ארגזי חול, בלוקים לבנייה ומזרנים לבני אנוש וזחלים. לידם כל משחק נכתב שלט המסביר אילו כישורים הוא מפתח אצל הילדים, ואחר הצהריים נמלא המקום בילדים. באופן כללי, המונד חובב גדול של חול ומים. לדבריו, אלה שני חומרים שמפתחים יצירתיות ודמיון באופן מיטבי, כיוון שאפשרויות המשחק איתם הן אינסופיות וחד־פעמיות: אי אפשר ליצור את אותו הדבר פעמיים. מזל שביש־ראל בורכנו בחופי ים, שעל פי המונד הם גן השעשועים הטוב ביותר.

ושוב, המונד מצליח להפתיע אותי: "בשנים האחרונות ביקרתי ב־55 ערים שונות, וללא הסתייגות אני אומר שתל אביב־יפו מובילה במחשבה שלה על ילדים.

תוכנית 'אורבן 95' כאן היא הכי מפותחת, וזו העירייה הכי מחויבת מכל העיריות שפגשתי לעשות שינויים למען ילדים, גם של אוכלוסיות פחות אמידות".

אני עדיין מנסה לעכל את מה שאמרת עכשיו. מה הופך עיר לטובה לילדים?

"ראשית, חשיבה שמעניקה עדיפות כוללת לילדים. במקומות רבים חושבים שאחריות ההורים מתקיימת בבית, מערכת החינוך בבית ספר והעירייה בגן השעשועים. אבל זה לא נכון, ילדים נעים ממקום למקום, ובכל מקום צריך לחשוב על הצרכים שלהם. ברגע שלא כיוונת רמזור לקצב הליכה של ילד, נתת עדיפות למכונית על פני הילד. אופן חשיבה שמעדיף ילדים צריך להיות מופעל בכל המערכות העירוניות".

מדוע הורים יישארו להתגורר בעיר במקום לעבור לפרבר מוריק ופורח?

"ילדים שגדלים בעיר מפתחים דמיון, יצירתיות, עצמאות, יודעים לפתור בעיות ומרגישים בנוח עם אנשים אחרים שלא בהכרח דומים להם. אלה בדיוק הכישורים שצריך בשביל לצלוח את החיים במאה ה־21".

כשאני מציינת בפני המונד שגני השעשועים בישראל משעממים בעיני — כולם אותו הדבר, עשויים מפלסטיק מנוכר ולא "מסוכנים" מספיק (במובן הטוב של סכנה) — הוא מסביר שיש שני טווחים שבהם נעים גני שעשועים, בין הבטיחותי מאוד להכי פחות בטיחותי, ובין כזה שדורש מינימום תחזוקה לכזה הדורש תחזוקה מרבית. כל עירייה פועלת בהתאם לתפיסה שלה בין שני הצירים הללו. בישראל הולכים על הבטוח ביותר ועל זה שדורש תחזוקה מינימלית, בעוד שבשווייץ ובדנמרק, למשל, בוחרים בפחות בטוח ובתחזוקה הגבוהה יותר. לא מפתיע לגלות שהגישה הדנית עדיפה בעיניו. "באופן גלובלי אפשר לומר שיש עכשיו דיון על היתרונות שבסכנה. שריטות בונות פה. אחרי שנתיים, היא עברה התמוטטות עצבים והילדים הועברו על ידי רשויות הרווחה לבית קהילתי באיליניי. בית קהילתי הוא סוג של בית יתומים, שבו הקהילה סביב לוקחת חלק פעיל בגידול הילדים ומשלבת אותם בפעילויות הקהילתיות. במשך 14 שנים התגורר שם המונד, שמתאר ילדות מאושרת שבה לא חסר לו דבר והוא הרגיש אהוב ובעל ערך. בגיל 18, החל את לימודיו בקולג', אבל הדיסלקציה שלו הקשתה עליו והוא פרש בלי לסיים את התואר. בעודו מתגורר על ספה בסלון של חברה ותוהה לאן מועדות פניו, קרא כתבה ב"וושינגטון פוסט" על שני ילדים משכונת עוני, שנהגו לשחק במכונית נטושה בהעדר גני שעשועים באזור מגוריהם. יום אחד נגעלה המכונית והם נתקנו למוות. הסיפור הזה כל כך זיעזע את המונד, שהוא החליט להקדיש את חייו למשימה אחת — שדבר כזה לא יקרה שוב. הוא וידידתו, דאן האצ'סון, הלכו לאותה שכונת עוני בוושינגטון די.סי, ויחד עם 500 מתנדבים מהשכונה בנו בה גן שעשועים בתוך חמישה ימים. משם הדרך להקמת עמותת KaBoom הייתה מהירה.

את גני השעשועים בונה המונד כיום בעזרת כמיליון מתנדבים וכ־300 מיליון דולר בתרומות שגייס במשך השנים, בין היתר מהילרי קלינטון. גם חברות מסחריות נוהות אחר KaBoom, ובין התורמים אפשר למנות את נייקי, הום דיפו, טרגט ואחרות, שמזרימות אליה כסף, ציוד או מתנדבים. עד היום העניקה KaBoom לכשמונה מיליון ילדים אפשרות להשתעשע בגני שעשועים באזור מגוריהם, ואולי בכך הצילה כמה מהם מלשחק במקומות מסוכנים. ברבות השנים זכו המונד וארגונו בפרסים רבים, וב־2011 פירסם אוטוביוגרפיה שהיתה לרב־מכר.

הסיפור האישי שלך יוצא דופן, כמו גם הדרך שבה אתה מדבר על הקהילה שגדלת בה.

כיכר הבימה בתל אביב. לא כל מקום צריך להתאים לכולם צילום: עופר וקנין

"ילדים נעים ממקום למקום, ובכל מקום צריך לחשוב על הצרכים שלהם. ברגע שלא כיוונת את הרמזור לקצב הליכה של ילד, נתת עדיפות למכונית על פני הילד"

גן בחמישה ימים

דארל המונד נולד באיידהו, בן שביעי מתוך שמונה להוריו, נהג משאית ועקרת בית. כשהיה בן שנתיים נטש האב את המשפחה והאם נותרה לגדל את הילדים בכפה. אחרי שנתיים, היא עברה התמוטטות עצבים והילדים הועברו על ידי רשויות הרווחה לבית קהילתי באיליניי. בית קהילתי הוא סוג של בית יתומים, שבו הקהילה סביב לוקחת חלק פעיל בגידול הילדים ומשלבת אותם בפעילויות הקהילתיות. במשך 14 שנים התגורר שם המונד, שמתאר ילדות מאושרת שבה לא חסר לו דבר והוא הרגיש אהוב ובעל ערך. בגיל 18, החל את לימודיו בקולג', אבל הדיסלקציה שלו הקשתה עליו והוא פרש בלי לסיים את התואר. בעודו מתגורר על ספה בסלון של חברה ותוהה לאן מועדות פניו, קרא כתבה ב"וושינגטון פוסט" על שני ילדים משכונת עוני, שנהגו לשחק במכונית נטושה בהעדר גני שעשועים באזור מגוריהם. יום אחד נגעלה המכונית והם נתקנו למוות. הסיפור הזה כל כך זיעזע את המונד, שהוא החליט להקדיש את חייו למשימה אחת — שדבר כזה לא יקרה שוב. הוא וידידתו, דאן האצ'סון, הלכו לאותה שכונת עוני בוושינגטון די.סי, ויחד עם 500 מתנדבים מהשכונה בנו בה גן שעשועים בתוך חמישה ימים. משם הדרך להקמת עמותת KaBoom הייתה מהירה.

את גני השעשועים בונה המונד כיום בעזרת כמיליון מתנדבים וכ־300 מיליון דולר בתרומות שגייס במשך השנים, בין היתר מהילרי קלינטון. גם חברות מסחריות נוהות אחר KaBoom, ובין התורמים אפשר למנות את נייקי, הום דיפו, טרגט ואחרות, שמזרימות אליה כסף, ציוד או מתנדבים. עד היום העניקה KaBoom לכשמונה מיליון ילדים אפשרות להשתעשע בגני שעשועים באזור מגוריהם, ואולי בכך הצילה כמה מהם מלשחק במקומות מסוכנים. ברבות השנים זכו המונד וארגונו בפרסים רבים, וב־2011 פירסם אוטוביוגרפיה שהיתה לרב־מכר.

הסיפור האישי שלך יוצא דופן, כמו גם הדרך שבה אתה מדבר על הקהילה שגדלת בה.

"אני עושה את מה שאני עושה בזכות העובדה שגדלתי בעזרת קהילה, וזו הדרך שלי להודות לה. לא גדלתי בתחושה שאני יתום או פחות בן מזל מילדים אחרים, מפני שהקהילה נתנה לי ערך. גדלו בבית הזה 13 אלף ילדים, וכולם מרגישים חשובים ובעלי ערך. יש לזה השפעה מתמשכת, וכשמספיק ילדים ירגישו כך הם יוכלו לעזור לאחרים. הרעיון הראשוני מאחורי KaBoom היה להביא רווחה לילדים באמצעות הקהילה".

אבל למה דווקא באמצעות גני שעשועים?

"זה קרה בעקבות המחשבה על מה יוכל להיות גורם שקהילה תיאבק בשבילו ותתלכד סביבו. כולנו מכירים תוכניות־מתאר לערים, שמבטיחות לנו דברים נפלאים בעוד הרבה שנים. גני שעשועים אפשר לבנות תוך כמה חודשים ויש בהם משהו חיובי, מיידבק ומקרב קהילה. יש למבוגרים נטייה לחשוב שבשביל ילדים משחק זה מותרות, אבל דרך משחק ילדים לומדים כישורים שהם צריכים לחיים".

נראה שאתה מבין ילדים וכל כך אוהב אותם, אבל לאשתך ולך אין ילדים.

"אשתי אמרה שלא נעשה ילדים עד שאתבגר, ואו הבינה שלעולם לא אתבגר (צוחק). אבל ברצינות, אשתי הייתה אחות בחיל השלום באפריקה בשנות ה־90 המוקדמות. היא ראתה לידות ומיתות רבות, מה שהוביל אותה וגם אותי למסקנה שאנחנו לא צריכים להוליד או לגדל ילדים משלנו כדי לשפר את העולם עבור ילדים".

בשני העשורים האחרונים ראית רבבות ילדים משחקים. זה הוביל אותך למסקנות לגבי עתיד המין האנושי?

"אני אדם אופטימי, גם לגבי העתיד וגם לגבי האנושות, כי בכל מקום פגשתי אנשים שמכבדים ילדים. הדבר היחיד שאני מבקש הוא להטמיע את החשיבות של ילדות טובה, שמתקיימת סביב משחק, הנאה וקהילה. זה זמן נפלא להיות בו ילד, כי יש עכשיו שילוב מנצח בין רצון פוליטי לבין הבנה שילדים צריכים לקבל את מה שמגיע להם. זה מעורר השראה". ■